

Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava,
obitelji i socijalne politike

Izvešće o provedbi Nacionalnog plana za suzbijanje seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja za razdoblje do 2027. godine, za 2023. godinu

Naziv nositelja izrade: Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike

Ožujak, 2024. godine

Sadržaj

Uvod	1
Izvješće o provedbi posebnih ciljeva	3
Posebni cilj: 1. Prevencija seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja	3
Ostvarene vrijednosti pokazatelja ishoda.....	3
Opis napretka u provedbi posebnog cilja 1.....	3
Posebni cilj: 2. Unaprjeđenje skrbi i osiguranje dostupnosti usluga podrške žrtvama seksualnih delikata	6
Ostvarene vrijednosti pokazatelja ishoda	6
Opis napretka u provedbi posebnog cilja 2	6
Posebni cilj: 3. Postizanje odvraćajućeg djelovanja kod počinitelja seksualnih delikata	10
Ostvarene vrijednosti pokazatelja ishoda	11
Opis napretka u provedbi posebnog cilja 3	11
Zaključak	12

Uvod

Izvješće o provedbi *Nacionalnog plana za suzbijanje seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja za razdoblje do 2027. godine* (u daljnjem tekstu: Nacionalni plan), za 2023. godinu izrađeno je sukladno članku 19. stavku 5. Zakona o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske („Narodne novine“, broj: 123/17 i 151/22), kojim je propisano da tijelo zaduženo za izradu nacionalnog plana jednom godišnje izvješćuje Koordinacijsko tijelo u sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske o provedbi nacionalnog plana. Izvješće, u skladu s odredbama članka 10. Pravilnika o rokovima i postupcima praćenja i izvještavanja o provedbi akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave („Narodne novine“, broj 6/19), sadrži podatke o provedbi posebnih ciljeva i ostvarivanju pokazatelja ishoda iz nacionalnog plana.

Nacionalni plan za suzbijanje seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja za razdoblje do 2027. godine (u daljnjem tekstu: Nacionalni plan) srednjoročni je akt strateškog planiranja od nacionalnog značenja kojim se pobliže definira provedba strateških ciljeva *Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine*.

Izradi Nacionalnog plana prethodila je izrada analize postojećeg stanja kojom je utvrđeno da je potrebno poseban naglasak staviti na razvoj prevencije seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja te ulagati u obrazovanje najmlađih generacija, sve u cilju razvoja svijesti o neprihvatljivosti ovakvog ponašanja, kao i učenja o mogućnostima zaštite vlastitih prava i interesa.

Nacionalni plan za suzbijanje seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja za razdoblje do 2027. godine obuhvaća 2 prioriteta javnih politika:

Prioritet 1. Stvaranje uvjeta za život bez seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja

Prioritet 2. Postizanje više kvalitete života te veće društvene uključenosti žrtava seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja

U skladu s postavljenim prioritetima i rezultatima analiziranih područja intervencije, definirana su tri posebna cilja koji će pridonijeti provedbi strateških ciljeva Nacionalne razvojne strategije, a čime će se dati izravan doprinos provedbi razvojnog smjera 2. Jačanje otpornosti na krize NRS-a:

1. Prevencija seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja;
2. Unaprjeđenje skrbi i osiguranje dostupnosti usluga podrške žrtvama seksualnih delikata;
3. Postizanje odvraćajućeg djelovanja kod počinitelja seksualnih delikata.

Ostvarenje posebnih ciljeva Nacionalnog plana doprinosi provedbi Nacionalne razvojne strategije, posebice Strateškog cilja 5. Zdrav, aktivan i kvalitetan život Razvojnog smjera 2. Jačanje otpornosti na krize. Takav pristup će rezultirati podizanjem kvalitete života svih građana čemu će, među ostalim, pridonijeti podizanju razine društvenih usluga i promicanju društvene uključenosti te stvaranju poticajnog okruženja za obitelj. Poštivanje ljudskih prava čini važan dio ovog razvojnog smjera budući da se temelji na podizanju kvalitete života građana, kao i promicanju društvene uključenosti.

U svrhu postizanja posebnih ciljeva definiranih Nacionalnim planom za suzbijanje seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja za razdoblje do 2027. godine izrađen je Akcijski plan za suzbijanje seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja do 2024. godine s razradom mjera.

Akcijskim planom definirane su ukupno 24 mjere, provedba kojih će doprinijeti stvaranju okruženja koje je sigurno za sve osobe, na način da će se pojačati intenzitet rada na prevenciji pojavnosti seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja, unaprijediti usluge i pomoći žrtvama kroz osiguravanje izobrazbe osoba koje dolaze u bliski kontakt s njima te provoditi posebni programi i tretmani zatvorenika počinitelja kaznenih djela iz područja seksualnog nasilja.

Izvješće o provedbi Nacionalnog plana za 2023. godinu sadrži podatke o provedbi mjera čiji su nositelji uz *Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Agencija za odgoj i obrazovanje, Ministarstvo zdravstva, Ministarstvo pravosuđa i uprave, Ministarstvo turizma i sporta, Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo kulture i medija, Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske, Središnji državni ured za razvoj digitalnog društva, Hrvatski zavod za javno zdravstvo te Pravosudna Akademija.*

U izvješću su prikazane ostvarene vrijednosti pokazatelja ishoda u provedbi Nacionalnog plana i pripadajućeg Akcijskog plana tijekom 2023. godine s opisom napretka u provedbi posebnih ciljeva.

Izvješće o provedbi posebnih ciljeva

Posebni cilj: 1. Prevencija seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja

U ovome posebnom cilju postavljeno je deset (10) mjera čiji su nositelji: *Agencija za odgoj i obrazovanje, Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, Ministarstvo kulture i medija, Ured za ravnopravnost spolova, Ministarstvo turizma i sporta, Ministarstvo unutarnjih poslova te Ministarstvo zdravstva.*

1.1. Ostvarene vrijednosti pokazatelja ishoda

Pokazatelj ishoda	Početna vrijednost	Ciljna vrijednost	Ostvarena vrijednost, 2023.godina
OI.02.10.35 Broj prijavljenih počinitelja seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja	534	560	539
OI.02.10.36 Broj djece žrtava kaznenih djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djece na internetu	308	330	345

1.2. Opis napretka u provedbi posebnog cilja 1

Premda je za oba pokazatelja ishoda postavljena početna vrijednost manja od ciljane, ovdje cilj nije povećati broj kaznenih djela, broj počinitelja i broj djece žrtava već je cilj provedbom pripadajućih mjera doći do većeg broja prijave kaznenih djela, a samim time i većeg broja prijavljenih počinitelja te sukladno tome i većeg broja otkrivenih žrtava kojima će se provedbom drugih mjera osigurati pružanje prijeko potrebne pomoći i podrške.

Ostvarena vrijednost broja prijavljenih počinitelja seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja tijekom 2023. godine manja je od broja predviđenog u okviru ciljane vrijednosti. Kako bi se postigao veći broj otkrivenih kaznenih djela te veći broj počinitelja nastavljeno je jačanje tehničkih i kadrovskih kapaciteta policije usmjereno prevenciji i suzbijanju kriminaliteta spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta počinjenog putem komunikacijske tehnologije. Navedene aktivnosti rezultirale su blagim povećanjem broja identificirane djece žrtava kaznenih djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djece

na internetu. Djeca žrtve kaznenih djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djece na internetu evidentirane su u okviru kaznenih djela mamljenja djece za zadovoljenje spolnih potreba iz članka 161. Kaznenog zakona, iskorištavanja djece za pornografiju iz čl.163. Kaznenog zakona, iskorištavanja djece za pornografske predstave iz čl.164. Kaznenog zakona i upoznavanja djece s pornografijom iz čl.165. Kaznenog zakona.

Budući da je Republika Hrvatska svjetski poznata turistička destinacija u koju dolaze brojni turisti među kojima su i osobe koje dolaze ciljano radi prikrivenog snimanja djece na plažama i drugim turističkim lokacijama, a u svrhu iskorištavanja slika djece za pornografiju, Ministarstvo unutarnjih poslova kontinuirano i sustavno provodi projekt prevencije kriminaliteta pod nazivom „Prevencija kriminaliteta na kupalištima i u smještajnim kapacitetima“. Jednu od edukativnih komponenti čine edukacije djelatnika u turizmu na temu „Sprečavanje spolnog iskorištavanja djece na plažama“. Sama edukacija namijenjena je svim djelatnicima u turizmu, ali prvenstveni cilj je educirati zaštitare i djelatnike unutarnjih čuvarskih službi u turističkim objektima, kao i spasioce na plažama i bazenima prilikom prvog tečaja za spasioce, o tome kako prepoznati neko sumnjivo ponašanje, kako reagirati, kome prijaviti te gdje zatražiti potrebnu pomoć. Aktivnost se provodi kontinuirano, a posebice uoči pripreme i za trajanja turističke sezone s naglaskom na primorske policijske uprave, kao i policijske uprave na čijim područjima se nalaze veća kupališta i veći bazenski kompleksi. Kvaliteta provedenih aktivnosti te zainteresiranost djelatnika polazište su za nastavak istih i u narednom razdoblju.

Za učinkovitu borbu protiv seksualnog zlostavljanja djece potrebni su najmoderniji tehnički kapaciteti te istražni timovi s potrebnim znanjem i alatima za otkrivanje materijala koji sadrži seksualno zlostavljanje djece na ogromnom broju zaplijenjenih fotografija ili videozapisa, za identifikaciju žrtava ili počinitelja kaznenih djela ili za provođenje istraga na *darknetu* ili P2P mrežama. U tu svrhu Ministarstvo unutarnjih poslova provodi Specijalistički seminar - Istraživanje kaznenih djela seksualnog zlostavljanja djece putem interneta koji je tijekom 2023. godine organiziran u dva navrata, a edukacijom je sveukupno obuhvaćeno 27 policijskih službenika. Tema istraživanja kaznenih djela seksualnog zlostavljanja djece putem interneta obuhvaćena je i u nastavnom planu i programu Specijalističkog tečaja za maloljetničku delinkvenciju i kriminalitet na štetu mladeži i obitelji, u sklopu *Modula Kaznenopravna zaštita djece*. Tijekom 2023. predmetni tečaj pohađalo je 24 polaznika.

Pored ostalog, u suradnji sa drugim partnerima na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini, provodi se niz preventivnih projekata i edukativnih aktivnosti na temu „Sigurnost i zaštita djece na internetu i društvenim mrežama“. Osim same provedbe projekta u okviru kojih se održavaju interaktivna predavanja i radionice, tribine i okrugli stolovi, iniciraju se i održavanja promotivno preventivne manifestacije u suradnji s osnovnim školama diljem Republike Hrvatske, a u sklopu kojih se održava i predstava „(DIS)LIKE“ koja govori o *cyberbullyingu*. Isto tako, rad na ovoj temi vidljiv je i kroz

suradnju s Centrom za sigurni internet na preventivnim programima „Web detektivi“ i „Abeceda interneta“. Cilj svih navedenih aktivnosti je podići razinu znanja i svijesti kod djece o opasnostima i rizicima interneta, modernih komunikacijskih tehnologija, ali i obrazovati i osposobiti djecu za usvajanje i razvijanje vještina prepoznavanja neprimjerenih i opasnih medijskih sadržaja na internetu. S obzirom na aktualnost teme te pojavnost raznih oblika kriminaliteta, broj održanih edukacija kao i broj educirane djece u kontinuiranom je porastu, s čime će se nastaviti i u narednom izvještajnom razdoblju.

Nadalje, u svrhu podizanja razine osviještenosti i dostizanja zacrtanih ciljeva, Agencija za odgoj i obrazovanje redovito organizira edukacije učitelja, nastavnika i stručnih suradnika za provedbu preventivnih programa usmjerenih prevenciji seksualnog nasilja (*Nasilje u vezama mladih*, u suradnji sa znanstvenom zajednicom; *SNEP i SNEP junior* – programi prevencije seksualnog nasilja koje je osmislila i provodi Ženska soba – Centar za seksualna prava). Kroz održane preventivne radionice tijekom 2023. bilo je uključeno 627 polaznika. Podaci o održanim radionicama dostupni su na <https://ettaedu.azoo.hr/>.

Nastavno na sve navedeno, kako bi se spriječio izravni ili neizravni negativan utjecaj neprihvatljivih ponašanja, sa zajedničkim ciljem širenja informacija o ravnopravnosti žena i muškaraca, nestereotipnim rodnim ulogama te zdravim i kvalitetnim međuljudskim odnosima, provodile su se i medijske kampanje. Provođenje medijskih kampanja zadaća je svih medija, uz potpuno poštivanje njihove neovisnosti i slobode izražavanja. Tema suzbijanja seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja kontinuirano se obrađuje na Hrvatskoj radioteleviziji kroz proizvodnju, suproizvodnju i objavljivanje programa namijenjenih ostvarivanju rodne ravnopravnosti. Tematika je praćena na svim programima radija i televizije, a osobito u sklopu informativnih, mozaičkih, dokumentarnih, obrazovnih, religijskih i drugih emisija u segmentu informiranja koje podrazumijeva ljudska prava i civilno društvo. Na temu štetnosti rodno uvjetovanog nasilja, posebice seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja, ostvarena su 93 programska sadržaja - emitirane emisije (od planiranih 110) u ukupnom trajanju od 946,50 minuta.

U cilju poticanja žrtava i svjedoka na prijavu seksualnog i rodno utemeljenog nasilja, Ured za ravnopravnost spolova izradio je 5000 plakata te tijekom prosinca 2023.godine distribuirao 3.800 primjeraka Ministarstvu zdravstva i 1000 primjeraka Ministarstvu rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike kako bi isti, putem ustanova iz nadležnosti, bili izloženi i postali vidljivi široj javnosti. Na plakatima su objavljeni pozivni broj Nacionalnog pozivnog centra za žrtve kaznenih djela i prekršaja (116 006) te broj policije.

Nadalje, radi razvoja politike zaštite djece u nacionalnim sportskim savezima Ministarstvo turizma i sporta te Hrvatski olimpijski odbor organizirali su tijekom 2023. godine 8 edukacija tijekom kojih su treneri i drugi zaposlenici sportskih klubova i udruženja upoznati s neprihvatljivošću seksualnog nasilja

i seksualnog uznemiravanja te procedurom prijave seksualnog nasilja ili seksualnog uznemiravanja. Na edukacijama je sudjelovalo 1172 djelatnika, dok je 18 nacionalnih sportskih saveza tijekom 2023. godine u svoj rad implementiralo razvijene akte i procedure o postupanju u slučaju seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja.

Posebni cilj: 2. Unaprjeđenje skrbi i osiguranje dostupnosti usluga podrške žrtvama seksualnih delikata

U posebnom cilju postavljeno je devet (9) mjera čiji su nositelji : *Agencija za odgoj i obrazovanje, Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, Ministarstvo pravosuđa i uprave, Pravosudna akademija, Ministarstvo unutarnjih poslova i Ministarstvo zdravstva.*

2.1. Ostvarene vrijednosti pokazatelja ishoda

Pokazatelj ishoda	Početna vrijednost	Ciljna vrijednost	Ostvarena vrijednost, 2023. godina
OI.02.10.37 Broj kaznenih djela protiv spolne slobode i spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta	1390	1470	1572
OI.02.14.79 Udio žrtava seksualnih delikata u ukupnom broju žrtava koje su dobile pomoć od strane Mreže podrške i suradnje za žrtve i svjedoke kaznenih djela	10%	15%	12,30%
OI.02.14.80 Udio osuđenih počinitelja seksualnih delikata u ukupnom broju optuženih počinitelja seksualnih delikata	79%	83%	85,95%

2.2. Opis napretka u provedbi posebnog cilja 2

Provedbom zadanih mjera namjera je utjecati na jačanje kompetencija stručnjaka za pružanje pomoći žrtvama, prepoznavanje i razumijevanje viktimizacije žrtava, jačanje zdravstvene skrbi djece žrtava, osnaživanje Mreže podrške i suradnje za žrtve i svjedoke kaznenih djela za rad sa žrtvama seksualnog

nasilja, muškarcima i ženama, osiguravanje dostupnosti specijaliziranih servisa za rad sa žrtvama seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja, unaprjeđenje zakonodavnog okvira radi bolje zaštite žrtava, osiguranje preduvjeta zaštite djece prilikom zapošljavanja na sva radna mjesta koja se odnose na neposredan rad s djecom ili uključuju kontakt s djecom i drugo.

U odnosu na pokazatelj ishoda *Broj kaznenih djela protiv spolne slobode i spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta* postignut je veći broj otkrivenih kaznenih djela od zadane ciljne vrijednosti, što ukazuje na kvalitetu provedenih programa stručnog usavršavanja svih djelatnika koji rade u području suzbijanja seksualnih delikata.

Tako je primjerice Agencija za odgoj i obrazovanje u veliki broj stručnih skupova i edukacija uvrstila teme koje se odnose na osiguravanje pravovremenog prepoznavanja i boljeg razumijevanja potreba djece žrtava seksualnog nasilja te unaprjeđenja zaštite i postupanja s djecom žrtvama seksualnog nasilja u okviru odgojnih i obrazovnih ustanova. Uz navedeno, tijekom provođenja stručno-savjetodavnih posjeta te stručno-pedagoških nadzora, viši savjetnici posebnu pažnju posvećuju području zaštite prava djece od povrede, uključujući i povrede seksualne naravi. S obzirom da posljedice po mentalno zdravlje djeteta mogu biti ozbiljne, potrebno je, što žurnije, djetetu osigurati stručnu pomoć u proživljavanju i oporavku od viktimizacije. Djeca su žrtve najvećim dijelom punoljetnih počinitelja, ali i maloljetnih počinitelja kaznenih djela koji izigravaju povjerenje djeteta žrtve, što dodatno utječe na sekundarnu viktimizaciju i mentalno zdravlje djece. Nastavno na navedeno, tijekom 2023. godine održano je sveukupno 26 skupova (radionica i edukacija) u koje je bio uključen 31 odgojitelj, 3638 učitelja i nastavnika te 700 socijalnih pedagoga, psihologa, pedagoga i drugih stručnih radnika odgojno-obrazovnih ustanova.

Isto tako održavanje edukacija na temu prepoznavanja seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja i mogućnostima zaštite te o kibernetičkoj sigurnosti, Središnjeg državnog ureda za razvoj digitalnog društva uspješno pridonose podizanju svijesti državnih službenika o opasnostima u virtualnom svijetu i prevenciji seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja u kibernetičkom prostoru. Program „Sigurni u kibernetičkom prostoru“ nastoji obuhvatiti službenike javnog sektora kako bi se podigla razina svijesti o raznovrsnim vektorima prijetnji iz područja informacijske i kibernetičke sigurnosti. Program obuhvaća teme identifikacije najvećih izazova u kibernetičkom području, primjerice zlonamjerni softver, lažne vijesti, društvene mreže, prijevara putem *e-pošte*, prepoznavanje virtualnog nasilja, seksualnog uznemiravanja, seksualnog nasilja te teme zaštite od istih u kibernetičkom okruženju. Primarni cilj programa usmjeren je na podizanje svijesti i pružanje znanja kako prepoznati različite vrste

napada koje napadači koriste te kako se uspješno obraniti od istih. Tijekom 2023., edukacijama je prisustvovalo više od 100 državnih i javnih službenika (112).

Osiguravanje dostupnosti specijaliziranih usluga žrtvama seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja kroz mrežu servisa za rad sa žrtvama nužan je preduvjet njihovog što bržeg opravka. Slijedom navedenoga, a u cilju osiguravanja uspostave predmetne mreže i osiguravanja dostupnosti usluga u više regija Republike Hrvatske, Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike provodi pripremne aktivnosti. Do uspostave Mreže Ministarstvo kroz Poziv za prijavu projekata udruga koje pružaju usluge savjetovališta za žrtve nasilja u obitelji i žrtve seksualnog nasilja u Republici Hrvatskoj za 2023. godinu financira 3 udruge koje su usmjerene pružanju pomoći žrtvama seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja. Godišnji iznos financiranja za predmetne udruge iznosi 74.000 €. Iz izvješća predmetnih udruga vidljivo je da su tijekom 2023. godine pružene 1562 usluge za žrtve seksualnih delikata koje uključuju usluge savjetovanja, psihosocijalne pomoći i podrške žrtvama seksualnih delikata i njima bliskih osoba, psihološko savjetovanje (krizno i dugotrajno), informiranje žrtava i bliskih osoba, pravnu pomoć, uključujući i pratnju na sud, individualnu i grupnu superviziju za stručnjake koji rade sa žrtvama i njima bliskim osobama, medijsku promociju i javne kampanje za informiranje javnosti o problemu seksualnog nasilja.

Pored toga, u okviru djelovanja Mreže podrške i suradnje za žrtve i svjedoke kaznenih djela dostupne su usluge emocionalne i praktične podrške, tehničkih i praktičnih informacija te informacija o pravima, usluge pravnog i psihološkog savjetovanja, usluge pratnje na sud, policiju, državno odvjetništvo i/ili područne urede Hrvatskog zavoda za socijalni rad u ulozi osobe od povjerenja. Navedene usluge dostupne su za žrtve svih kaznenih i prekršajnih djela nasilja u obitelji, a sukladno tome i žrtvama seksualnog nasilja. Od ukupnog broja usluga pruženih u okviru Mreže podrške i suradnje za žrtve i svjedoke kaznenih djela u 2023. godini, 11,7% usluga pruženo je žrtvama seksualnog nasilja (1269), od kojih u najvećem broju usluge emocionalne i praktične podrške, tehničkih i praktičnih informacija te informacija o pravima (1039), zatim usluge psihološkog savjetovanja (133), pratnje na sud u ulozi osobe od povjerenja (42), usluge pravnog savjetovanja (37) i usluge pratnje u ulozi osobe od povjerenja na druge institucije (18).

Budući da je djeci žrtvama seksualnih delikata nužno osigurati zdravstvenu skrb, za što postoje uvjeti u sustavu javnog zdravstva, za istaknuti je kako Hrvatski zavod za javno zdravstvo u svojoj bazi hospitalizacija za 2022. godinu u stacionarnom dijelu i u dnevnim bolnicama nema zabilježenu niti jednu hospitalizaciju kod koje je glavna otpusna dijagnoza MKB-10 šifra T74.2 *Seksualno zlostavljanje*

ili Z61.4 i Z61.5 *Problemi u vezi s navodnim seksualnim zlostavljanjem djeteta*. Uz glavnu otpusnu dijagnozu, u bazi hospitalizacija moguća je i analiza prema zabilježenim dodatnim dijagnozama. Tijekom 2022. godine zabilježeno je 26 hospitalizacija djece u dobi do 17 godina kod kojih je kao dodatna dijagnoza zabilježena MKB šifra T74.2 *Seksualno zlostavljanje* ili Z61.4 i Z61.5 *Problemi u vezi s navodnim seksualnim zlostavljanjem djeteta*, a kao glavna otpusna dijagnoza u ovim slučajevima najčešće je zabilježena MKB šifra F93.8 *Ostali emocionalni poremećaji u djetinjstvu*. Analiza prema broju osoba pokazuje da je bilo hospitalizirano 17 osoba ženskog spola.

Vezano za primarnu zdravstvenu zaštitu, u djelatnosti obiteljske (opće) medicine i zdravstvene zaštite predškolske djece pod dijagnozom MKB-10 zabilježeno je u 2022. godini ukupno 70 djece, od čega je 57 bilo djevojčica te 13 dječaka. Bitno je istaknuti da su navedene dijagnoze zabilježene prilikom kontakta sa zdravstvenom zaštitom, bilo kao glavne, bilo kao dodatne dijagnoze. Svaka zabilježena dijagnoza nije nužno potvrđena, stoga navedenim nije moguće jednoznačno odrediti pojavnost navedenih bolesti i stanja, već samo korištenje zdravstvene zaštite zbog navedenog stanja.

Radi prevencije sekundarne viktimizacije djece te osiguravanja koordiniranog postupanja nadležnih institucija prije i tijekom pokretanja kaznenog postupka, odnosno pružanja pomoći djeci žrtvama seksualnog nasilja u sigurnom okruženju, u Republici Hrvatskoj u tijeku je provođenje projekta „Uspostavljanje Barnahus modela u Hrvatskoj“, zajedničkog projekta Europske unije i Vijeća Europe, kojeg je glavni korisnik Ministarstvo pravosuđa i uprave. Projekt ima za cilj podržati Republiku Hrvatsku u uspostavi prve Dječje kuće na nacionalnoj razini, po modelu Barnahusa, u kojoj će se postupati s djecom žrtvama kaznenih djela, prvenstveno kaznenih djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta, u skladu s međunarodnim smjernicama i obećavajućom europskom praksom.

Projekt sufinancira Europska unija putem Instrumenta tehničke podrške te provodi i sufinancira Vijeće Europe, u suradnji s Europskom komisijom, Glavnom upravom za podršku strukturnim reformama (DG REFORM). Predviđeno trajanje projekta je 30 mjeseci (rujan 2023. – veljača 2026.), tijekom trajanja kojeg će Republici Hrvatskoj biti pružena tehnička pomoć u uspostavi operativnog i organizacijskog okvira za implementaciju Barnahus modela na nacionalnoj razini, što će se postići kroz niz aktivnosti usmjerenih na sljedeće rezultate:

- uspostavljanje pravnog, političkog i institucionalnog okvira za djelovanje Barnahus modela u Hrvatskoj
- jačanje znanja i kapaciteta stručnjaka koji rade s djecom u područjima spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta
- jačanje svijesti stručne i šire javnosti o problemu spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta.

Osim svega navedenog, kontinuirano se radi i na unaprjeđenju zakonodavnog okvira radi bolje zaštite žrtve. Kroz izmjene Kaznenog zakona i Zakona o kaznenom postupku osigurava se, među ostalim, pooštavanje zakonske kaznenopravne politike kažnjavanja u odnosu na temeljni oblik kaznenog djela silovanja te se na taj način mogućnost zamjene izrečene zatvorske kazne radom za opće dobro u potpunosti isključuje, dok bi odredbe o uvjetnoj osudi za ovo kazneno djelo mogle doći u primjenu samo uz istodobnu primjenu instituta ublažavanja kazne. Nastavno, pooštava se zakonska kaznenopravna politika kažnjavanja za teška kaznena djela protiv spolne slobode i kazneno djelo spolne zlouporabe djeteta mlađeg od petnaest godina i spolne zlouporabe djeteta starijeg od petnaest godina, te se mijenjaju i preciziraju odredbe koje reguliraju opće i posebne kataloge prava žrtava.

U okviru novog Zakona o zaštiti djece od nasilja planira se izraditi komparativna analiza zakonskih odredbi po posebnim propisima u pojedinim područjima i djelatnostima u cilju unaprjeđenja zakonodavnih i drugih mjera za zaštitu djece od svih oblika nasilja.

Također, za istaknuti je provođenje programa izobrazbe pravosudnih dužnosnika (sudaca, državnih odvjetnika) i savjetnika u pravosuđu uključenih u području suzbijanja seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja te o standardima zaštite prava djece žrtava spolnog zlostavljanja i zanemarivanja u europskom i domaćem zakonodavstvu. Tijekom 2023. godine, 144 pravosudna dužnosnika bila su uključena u ukupno 9 edukacija na navedenu temu, što predstavlja doprinos postupanju pravosudnih dužnosnika u provođenju pravnih postupaka prema počiniteljima seksualnih delikata.

Nadalje, u cilju osiguravanja preduvjeta zaštite djece prilikom zapošljavanja na sva radna mjesta koja se odnose na neposredan rad s djecom ili uključuju kontakt s djecom, za istaknuti je donošenje izmjena i dopuna Zakona o radu (2022.). Predmetnom izmjenom uvodi se obveza poslodavcu da prilikom zapošljavanja osoba za rad s djecom/ili koje dolaze u kontakt s djecom osigura provjeru ranije kažnjavanosti i vođenja kaznenog postupka za kaznena djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta.

Posebni cilj: 3. Postizanje odvraćajućeg djelovanja kod počinitelja seksualnih delikata

U posebnom cilju postavljeno je pet (5) mjera čiji su nositelji: *Ministarstvo pravosuđa i uprave i Ministarstvo zdravstva.*

3.1. Ostvarene vrijednosti pokazatelja ishoda

Pokazatelj ishoda	Početna vrijednost	Ciljna vrijednost	Ostvarena vrijednost, 2023.godina
OI.02.14.81 Udio osuđenih počinitelja uključenih u programe odvrćajućeg djelovanja za počinjenje novog djela u ukupnom broju osuđenih počinitelja seksualnih delikata	15%	25%	8%

3.2. Opis napretka u provedbi posebnog cilja 3

Provedbom zadanih mjera nastoji se osigurati razvoj usluga za počinitelje usmjerenih razvoju svijesti o štetnosti i neprihvatljivosti seksualnog nasilja te prevencije budućeg nasilja, posebice na štetu djece, jačati kapacitete stručnjaka za rad s počiniteljima u zatvorskom sustavu i probaciji, odgovoriti na kriminogene potrebe počinitelja seksualnih delikata provođenjem posebnih programa u zatvorskom sustavu i probaciji, kvalitetno upravljati rizikom od ponovnog počinjenja kaznenih djela seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja, primjenom stručnih intervencija kojima se doprinosi smanjivanju rizika od ponovnog počinjenja kaznenog djela i ozbiljne štete za žrtvu i drugo.

U odnosu na pokazatelj ishoda Udio osuđenih počinitelja uključenih u programe odvrćajućeg djelovanja za počinjenje novog djela u ukupnom broju osuđenih počinitelja seksualnih delikata ističu se ostvarene manje vrijednosti (8%) u odnosu na ciljane vrijednosti (25%) u izvještajnom razdoblju.

Razlog navedenog odstupanja je objektivne prirode budući da je posebni program „Prevencija recidivizma i kontrola impulzivnog ponašanja“ (PRIKIP) koji se provodi u zatvorskom sustavu, moguće provoditi samo u kaznionicama u Lepoglavi i Glini gdje je jedino moguće formirati grupu. Iako se program tijekom ranijih godina provodio i u Zatvoru u Zagrebu, tijekom 2023. godine nije bilo moguće formirati grupu za provođenje programa uslijed izmijenjene strukture zatvorenika (pretežno istražni zatvorenici, kratke kazne, velika fluktuacija zatvorenika). Program PRIKIP se provodi kroz grupni rad za što, uz organizacijske, postoje i klinički razlozi - interakcija s drugim članovima grupe koja potiče promjene, omogućuje učenje iz tuđeg iskustva i međusobno pomaganje i podršku i drugo. Međutim,

određen broj zatvorenika nije uključen u Program PRIKIP, budući ne ispunjavaju kriterije za uključivanje (nepismenost, kognitivne sposobnosti, zdravstveno stanje i drugo). Za istaknuti je veći postotak uključivanja zatvorenika počinitelja seksualnih delikata u druge posebne i edukativno razvojne programe (11% u odnosu na ciljane vrijednost od 10%). Obzirom da je tijekom 2023. godine postojao dovoljan broj educiranih provoditelja programa nije provedena edukacija službenika, međutim tijekom 2024. godine planirana je nova edukacija sukladno procijenjenim potrebama za edukaciju 6 novih službenika.

U cilju razvoja mreže stručnjaka za rad s počiniteljima seksualnog nasilja na štetu djece, u okviru zdravstvenog sustava, tijekom 2023. godine, dva stručnjaka Klinike za psihijatriju Vrapče koji rade s počiniteljima seksualnog nasilja bili su na do-edukaciji u Münchenu, a tri stručnjaka na studijskom boravku u Charitee bolnici u Berlinu. Osim toga, u cilju daljnje edukacije stručnjaka te razvoja novih spoznaja u radu sa počiniteljima nastavljena je nabava stručne literature, udžbenika i stručnih časopisa koji se bave područjem seksualnog nasilja te su nabavljeni i psihološki instrumenti – specijalni testovi za testiranje počinitelja seksualnog nasilja. Ujedno, u cilju uključivanja počinitelja u psihosocijalni tretman, tijekom 2023. godine u Službu za mentalno zdravlje i prevenciju ovisnosti Nastavnog zavoda za javno zdravstvo dr. A. Štampar zbog počinjenog seksualnog nasilja, od strane suda upućene su 3 muške osobe u dobi od 16, 17 i 19 godina.

Zaključak

Ovo je prvo izvješće o provedbi *Nacionalnog plana za suzbijanje seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja, za razdoblje do 2027. godine* (u daljnjem tekstu: Nacionalni plan) i postavljenih mjera u pripadajućem Akcijskom planu za razdoblje, do 2024. godine, koje se odnosi na 2023. godinu.

Tijekom izvještajnog razdoblja proveden je manji dio planiranih mjera i aktivnosti s obzirom na to da je veći broj mjera predviđen u 2024. godini, a što će biti sastavni dio sljedećeg izvještajnog razdoblja. Iako je kod nekoliko mjera došlo do pomaka u zadanim rokovima provedbe te nisu postignuti zamišljeni rezultati mjera kao i pokazatelji ishoda (za što postoje objektivni razlozi odstupanja i obrazloženja istih) sva tijela i nadalje nastavljaju s provedbom aktivnosti u postizanju zadanih ciljeva.

Važno je istaknuti da, gledajući sveobuhvatno, sva tijela provedbom mjera iz svoje nadležnosti zajednički pridonose pozitivnim pomacima u suzbijanju seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja. Navedeno je posebice vidljivo u provedbi pokazatelja ishoda OI.0210.36 *Broj djece žrtava kaznenih*

djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djece na internetu gdje postignuta vrijednost pokazatelja ishoda premašuje postavljenu zadanu ciljnu vrijednost, što ukazuje da se provedbom zadanih mjera koje uključuju edukaciju djece utječe na razvoj njihove svijesti o opasnostima interneta i komunikacijskih mreža. Nadalje, aktivnosti usmjerene jačanju kapaciteta policije i ostalih stručnjaka u radu sa djecom čine izravan doprinos pravovremenom i koordiniranom poduzimanju mjera u cilju otkrivanja ovih kaznenih djela i počinitelja te pravovremenom pružanju potrebne potpore djetetu žrtvi.

Ujedno, za istaknuti je i doprinos medija u cilju razvoja svijesti javnosti o štetnosti seksualnih delikata, pravima i potrebama žrtava te potrebi zaštite njihovih prava što također može predstavljat doprinos većem broju prijava kaznenih djela i počinitelja. Nastavno na navedeno, ističu se i postignuća kod pokazatelja I.02.10.37 *Broj kaznenih djela protiv spolne slobode i spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta*, gdje je zabilježen veći broj otkrivenih kaznenih djela od ciljne vrijednosti, što ponovo ukazuje na doprinos svih nadležnih tijela, te pokazatelja OI.02.14.80 *Udio osuđenih počinitelja seksualnih delikata u ukupnom broju optuženih počinitelja seksualnih delikata*, gdje je zabilježena veća vrijednost u odnosu na očekivanu (85,95% u odnosu na ciljanih 83%).

Može se dodatno zaključiti kako navedenim pozitivnim pomacima svakako doprinose programi stručnog usavršavanja stručnjaka tijela nadležnih za postupanje u slučajevima seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja, ali i provođenje svih aktivnosti usmjerenih senzibilizaciji šire javnosti o pravima i potrebama žrtava, te obvezi prijavljivanja počinjenja ovih kaznenih djela, posebice na štetu djece.

Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike kao nositelj Nacionalnog plana, zajedno s ostalim dionicima, nastavlja s provedbom planiranih ciljeva Nacionalnog plana kroz mjere i aktivnosti definirane u Akcijskom planu za razdoblje do 2024. godine. I nadalje, kroz snažnu međuresornu suradnju, naponi će biti usmjereni na jačanje prevencije seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja, stvaranje preduvjeta za pružanje kvalitetne podršku i pomoć žrtvama, ali i postupanje prema počiniteljima seksualnih delikata radi smanjenja pojavnosti ovih kaznenih djela.

